

JANA SIVIČEKOVÁ

Rané obdobie politického myslenia Andreja Siráckeho – vstup do problematiky¹

Andrej Sirácky belongs to the generation of pioneers in marxistic-leninistic ideology in Slovakia. Contribution is analysing the first period of his political thinking, which we are limiting by years 1900 to 1948. By the comparison of the individual theoretical and literary works we are watching the ideological continuity of his political thinking with the view to period environment of the first Czechoslovak Republic and also Kingdom of Serbia, Croatia and Slovenia. The paper is bringing up the analysis of early period of political thinking of Andrej Sirácky with the intention to use knowledge to comparison with the presented attitudes of Andrej Sirácky in the period after the 1948, when in Czechoslovakia's society a systematic ideologisation started after a socialistic regime was established and Andrej Sirácky was on important posts within Slovak Academy of Sciences, Comenius University and in Communist Party of Slovakia too.

Key words: Andrej Sirácky; leftist political thought; Marxism-Leninism; continuity

Úvod

Andrej Sirácky patrí medzi priekopníkov propagovania marxizmu-leninizmu v Československu. Analýza politického myslenia Andreja Siráckeho nám okrem iného prináša poznatky o konkrétnej osobnosti ľavicovej politiky v čase pred a po nástupe socializmu na Slovensku, respektíve Československu. Osobnosťou Andreja Siráckeho sa v minulosti výraznejšie zaoberali autori Miroslav Šiška v publikácii *Publicista Andrej Sirácky* (1986), rovnako Karol Kollár v monografii *Od etiky k apologetike*. Na pomedzí filozofie, sociológie a ideológie – Andrej Sirácky, ako aj diplomová práca Jany Sivičekovej *Kritika politického myslenia Andreja Siráckeho: od davizmu k dogmatizmu*.

Politické myslenie Andreja Siráckeho delíme na dve základné obdobia; rané obdobie do roku 1948 a obdobie po roku 1948. V rámci predkladaného príspevku sa zaoberáme raným obdobím politického myslenia Andreja Siráckeho, identifikujeme korene jeho príklonu k ľavicovej politike a sledujeme kontinuitu formovania Siráckeho politického myslenia ako predstaviteľa marxizmu-leninizmu. Analyzované obdobie vymedzujeme od roku 1917, keď ako študent na gymnáziu začal publikovať svoje prvotiny, až do roku 1948, kedy reemigroval do Bratislavy a začína sa druhá etapa jeho politického myslenia už ako zrelého marxistu a verejne pôsobiacej osobnosti.

¹ Text predstavuje čiastkový výstup výskumnej práce autorky s názvom *Osobnosti slovenskej politiky 20. storočia/Andrej Sirácky*.

Jadro príspevku tvorí stať Korene formovania politického myslenia Andreja Siráckeho, ktorá sa venuje obdobiu dospievania Andreja Siráckeho a determinantom ovplyvňujúcim formovanie jeho politického myslenia. Na ňu nadväzuje stať Andrej Sirácky ako člen marxisticky orientovanej mládeže v prvej Československej republike, ktorá zahŕňa roky vysokoškolského štúdia Andreja Siráckeho v Prahe, kedy u neho dozrieva ľavicová orientácia. Napokon najrozsiahlejšia stať Pôsobenie Andreja Siráckeho počas medzivojnového obdobia a druhej svetovej vojny analyzuje obdobie viac ako dvadsaťročného účinkovania Andreja Siráckeho v Petrovci po návrate z Prahy.

Andrej Sirácky je odbornej, ako aj širokej verejnosti známy predovšetkým z obdobia po roku 1948, avšak poznanie raného obdobia jeho politického myslenia je nevyhnutné pre neskoršiu komparáciu s obdobím po roku 1948 a v konečnom dôsledku aj pre komplexné poznanie jeho osobnosti. Analýza jeho politického myslenia predstavuje prínos pre skúmanie začiatkov marxistickej filozofie na Slovensku. V príspevku rozoberáme Siráckeho literárne a teoretické práce, ako aj jeho účasť na verejno-spoločenskom dianí, pričom hlavný cieľ je sledovanie ideologickej kontinuity jeho politického myslenia. Príspevok sa usiluje identifikovať determinanty, ktoré predstavujú korene jeho príklonu k marxizmu-leninizmu, kladie si základné otázky, či bol Andrej Sirácky ortodoxný marxista od počiatku formovania svojho politického myslenia až po aktívne členstvo v Komunistickej strane Slovenska, a taktiež, či sa vyznačuje politická kultúra Andreja Siráckeho straníckou poslušnosťou, politickou korektnosťou, konformnosťou, alebo je kritika jeho politického myslenia prejavom ostrakizmu.

Biografické údaje

Andrej Sirácky sa narodil 9. decembra 1900 v Petrovci.² Po ľudovej škole študoval do roku 1917 na gymnáziu vo Vrbase a rok v Sarvaši. V roku 1918 bol povolaný do armády, na front pre koniec vojny a rozpad monarchie napokon nenarukoval. Keďže jeho matka umrela v roku 1912 a otec v roku 1919, mladý Andrej Sirácky začal pracovať ako sadzač v miestnej kníhtlačiarňi a zvyšné triedy gymnázia dokončil privátne vo Vrbasi. Už ako stredoškólak publikoval v *Národnej Jednote*, *Národnom kalendári*, *Dolnozemskom Slovákovi*, študentskom časopise *Napred*, slovensky písanom americkom časopise *Rovnosť ľudu*. V roku 1921 maturoval a na základe dobrých vzťahov medzi Československom a Juhosláviou, prameniach z Malej dohody, a vďaka stykom miestneho farára³ získal Andrej Sirácky štipendium na vysokoškolské štúdium a na jeseň 1921 odchádza do Prahy.⁴ V období rokov 1921 – 1925 sa počas vysokoškolského štúdia spolupodieľal na zakladaní študentských spolkov Svojet' (1922), Voľné združenie študentov socialistov zo Slovenska (1922) a počas letných prázdnin v roku 1923 petrovského Spolku československých akademikov v Kráľovstve SHS. Publikoval svoje práce v časopisoch *Mladé Slo-*

² Petrovec, Báčka, v tom čase Rakúsko-Uhorsko, bol strediskom slovenskej menšiny, slovami Andreja Siráckeho: „ktorej predkovia sa vysťahovali zo Slovenska hnaní útlakom zemepánov- koncom 18. storočia na Dolnú zem“. Pozri: ÚA SAV; Fond THS ÚSV SAV: Osobný spis Andrej Sirácky.

³ Zaujímavá skutočnosť v rámci ideologickej konfrontácie politického myslenia Andreja Siráckeho, ktorú predkladáme v stati *Analýza ideologickej kontinuity politického myslenia Andreja Siráckeho*.

⁴ Pozri: ŠÍŠKA, Miroslav: *Publicista Andrej Sirácky*. Praha : Vydavatelství Novinář, 1986, s. 19 – 20.

vensko, *Národní osvobození*, *Svojet*, *Svit*⁵, *Spartakus*, *Robotnícke noviny*, *DAV*, *Pravda chudoby*, v jej prílohe *Proletárska nedela*. Po návrate z Prahy pôsobil v rokoch 1925 – 1941, s výnimkou rokov 1941 – 1943, kedy bol zatknutý, väznený a nezamestnaný, ako pedagóg na slovenskom gymnáziu v Petrovci, posledné štyri roky ako jeho riaditeľ. Andrej Sirácky v uvedenom období uverejňoval svoje práce predovšetkým v časopisoch *Národná Jednota*, *Náš život*, *Hlas ľudu*, *Slovenská Jednota*.⁶ Počas viac ako dvadsaťročného pôsobenia v Petrovci vykonával rôzne verejno-spoločenské funkcie. Ako stredoškolský profesor, náčelník ľudovýchovného odboru Matice slovenskej v Petrovci, člen výboru Slovenskej národnej roľníckej strany, dozorného výboru Slovenského športového klubu Petrovec a mnohých ďalších prispieval k výchove a vzdelávaniu juhoslovanskej mládeže a bohatou prednáškovou činnosťou aj širokej verejnosti. Taktiež využíval rôzne formy ilegality⁷ na propagáciu marxizmu-leninizmu. Študentská komunistická bunka „Sirácky“, samovzdelávací kurz pod vedení Andreja Siráckeho „Sládkovič“ predstavovali priestor na rozvíjanie ľavicových myšlienok. V roku 1948 Andrej Sirácky reemigroval do Bratislavy. Funkcie, ktoré Andrej Sirácky po návrate na Slovensko vykonával, môžeme členiť na funkcie v rámci vysokých škôl⁸, Slovenskej akadémie vied⁹ a Komunistickej strany Slovenska.¹⁰ Od príchodu do Bratislavy neustále pracoval v oblasti marxistickej filozofie a sociológie. Andrej Sirácky bol v uvedenom období publikačne mimoriadne činný. Pravidelne prispieval napríklad do časopisov *Filozofia*, *Otázky marxistickej filozofie*, *Sociológia*, *Pravda*, *Nová mysl*, *Nové slovo*, *Tvorba*, *Rudé právo*.¹¹ Je autorom osemnástich knižných publikácií.

⁵ Dvojmesačník *Svit*, z ktorého vyšlo päť čísel, bol časopisom spomínaného Spolku československých akademikov v Kráľovstve SHS, ktorý si študenti založili v roku 1923.

⁶ Denník *Slovenská Jednota* vychádzal v Budapešti a Andrej Sirácky pôsobil ako redaktor menovaného časopisu po prepustení z väzenia od roku 1942 do roku 1943.

⁷ Keďže činnosť spojená s komunistickou stranou bola v tom čase zakázaná a prísne trestaná. Na ilegálnu komunistickú činnosť Andrej Sirácky spomína vo svojom životopise: „Z mojich žiakov vyšli aj prví ilegálni komunistickí bojovníci, z ktorých šiesti boli popravení fašistami dňa 28. októbra 1941 v Petrovci.“ Viac pozri: ÚA SAV: Fond THS ÚSV SAV: Osobný spis Andrej Sirácky.

⁸ Od októbra 1948 pôsobí Andrej Sirácky ako suplent na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity, koncom roka habilitoval. V roku 1949 bol už podaný návrh na jeho vymenovanie za profesora, v roku 1952 bol menovaný za zastupujúceho profesora, v roku 1955 sa Andrej Sirácky stáva riadnym profesorom. V rokoch 1951 – 1952 pôsobil ako dekan Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, vedúci ústavu, neskôr Katedry marxizmu-leninizmu na Právnickej fakulte, vedúci Katedry dialektického a historického materializmu Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, neskôr v rokoch 1966 – 1970 zastáva funkciu vedúceho katedry sociológie. V rokoch 1953 – 1956 pôsobil ako rektor Univerzity Komenského. Viac pozri: Rektori UK 1919 – 2009. Bratislava : Vydavateľstvo UK, 2009. s. 132.

⁹ Od decembra 1948 pôsobil Andrej Sirácky ako predseda správneho zboru SAVU. Na VI. Valnom zhromaždení SAV v roku 1955 bol Andrej Sirácky zvolený za člena, korešpondenta SAV a zároveň za predsedu SAV, túto funkciu vykonával do roku 1961, súbežne v tomto období bol členom prezidia ČSAV. V rokoch 1975 – 1978 pôsobil ako riaditeľ Ústavu filozofie a sociológie SAV, v rokoch 1961 – 1969 ako riaditeľ Sociologického ústavu SAV. Viac pozri: ÚA SAV: Fond THS ÚSV SAV: Osobný spis Andrej Sirácky.

¹⁰ Ihneď po príchode do Bratislavy v roku 1948 si Andrej Sirácky podáva žiadosť o členstvo v KSS, v roku 1951 ho menovali za kandidáta na členstvo a v roku 1952 sa stáva členom KSS. V rokoch 1960 – 1964 je členom predsedníctva SNR a v rokoch 1971 – 1976 členom ÚV KSS.

¹¹ Informácie o publikačnej činnosti Andreja Siráckeho sa nachádzajú v nasledovných archívnych zložkách: Národný biografický ústav v Martine v spise Andrej Sirácky a taktiež v zložke výstrižky z novín a časopisov poskytuje zoznam tvorby Andreja Siráckeho, ktorý je však len fragmentom jeho početnej teoretickej činnosti. Rovnako v Ústrednom archíve SAV sa nachádza osobný spis Andreja Siráckeho, kde v rámci tzv. správ z činnosti za daný rok môžeme sledovať prehľad knižných publikácií ako i príspevkov v tlači za dané obdobie, ktoré dokazujú už spomínanú vysokú kvantitu jeho tvorby.

Korene formovania politického myslenia Andreja Siráckeho počas prvej svetovej vojny

Andrej Sirácky pochádzal z chudobnej rodiny železiara, v mladom veku osirel, vyrastal pod vplyvom matkiných bratov Pavla a Michala Čapeľovcov, funkcionárov sociálnej demokracie. Spoločenské pomery, v ktorých žil, ho predurčovali k uvedomovaniu si sociálnych diferencií, ktoré vyvrcholili v jeho presvedčení o nutnosti boja proti kapitalizmu a za realizáciu socializmu: „*svoj pôvod, ťažký život siroty, prostredie, v ktorom som vyrastal a študoval a najmä roky v Prahe, styky s českou komunistickou avantgardou (Sekanina, Wolker, Nezval, V. Procházka), i s profesorom Zd. Nejedlým a potom moja činnosť v DAVe, zvlášť s V. Clementisom, E. Urxom, D. Okálím a J. Poničanom, viedli ma ku komunistickému hnutiu a v priaznivých podmienkach aj k strane.*“¹² Miroslav Šiška nám v publikácii *Publicista Andrej Sirácky* približuje prvotiny mladého stredoškola Andreja Siráckeho. Ešte počas štúdia na gymnáziu spolu s kamarátmi založil socialistickú skupinu *Tres fratres*, ktorá sa podľa autora rázne dištancovala od kapitalizmu, malomeštiactva.¹³ Prvé písomné prejavy Andreja Siráckeho majú charakter literárnych prác. Ako výpomocný redaktor v študentskom časopise *Napred* pod pseudonymom Krásoslav uverejňoval predovšetkým básne. Miroslav Šiška zároveň informuje o prvom uverejnenom príspevku v novinách, ktorým bola báseň *Na smrť priateľa Vlada Šišku* vo februári 1919 v Dolnozemskom Slovákov.¹⁴ Zlý sociálny stav a novinárska prax už v uvedenom období naznačovali neskoršie zameranie Andreja Siráckeho ako publicistu, davistu, tzn. šíriteľa marxizmu-leninizmu.

Andrej Sirácky ako člen marxistickej orientovanej mládeže v prvej Československej republike

Pred Veľkou októbrovou revolúciou a v podstate až do vzniku Komunistickej strany Československa nebola na Slovensku teória marxizmu-leninizmu známa ani medzi „*špičkou slovenskej sociálnej demokracie, o prostom robotníctve nehovoriac.*“¹⁵ Dalimír Hajko upozorňuje, že pred davistami nemožno hovoriť o marxisticko-leninskej filozofii na Slovensku, pretože až na stránkach *DAV*u a súčasne aj v ďalších časopisoch komunistickej strany na Slovensku sa začal proces formovania marxisticko-leninskej filozofie.¹⁶ Mladá, rovnako zmýšľajúca inteligencia, ktorá sa stretla počas svojho vysokoškolského štúdia v Prahe v rokoch prvej Československej republiky, si uvedomovala, že sú skôr pocitovo viazaní k socializmu a je potrebné naštudovať teoretické práce, diela klasikov marxizmu-leninizmu a následne teóriu uchopiť v praxi. V dôsledku toho si zakladajú potrebné spolky, časopisy ako *Volné združenie študentov socialistov zo Slovenska, Svojet, DAV*. Zoznámenie sa s mladou marxisticky orientovanou inteligenciou podporilo záujem Andreja Siráckeho o socializmus a ľavicovú politiku. Z uvedeného dôvodu

¹² ÚA SAV: Fond THS ÚSV SAV: Osobný spis Andrej Sirácky.

¹³ Pod šifrou *Tres fratres* uverejnil Andrej Sirácky v časopise *Rovnosť ľudu* článok s názvom *Dereš*, v ktorom upozorňoval na vtedajšie poddanské pomery Petrovca. Viac pozri: ŠIŠKA, Miroslav: *Publicista Andrej Sirácky*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1968, s. 16 – 17.

¹⁴ Počas gymnaziálneho štúdia Andrej Sirácky uverejnil v *Národnom kalendári* v roku 1920 poviedku Marka ružová a úvahu *Na pamiatku stého výročia narodenia Andreja Sládkoviča*. Svoje príspevky taktiež uverejňoval v *Národnej Jednote*. Pozri: ŠIŠKA, Miroslav. *Publicista Andrej Sirácky*, Praha: Vydavatelství Novinář, 1968, s. 18.

¹⁵ HAJKO, Dalimír: *Začiatky marxistickej filozofie na Slovensku*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1987, s. 94.

¹⁶ Pozri: HAJKO, Dalimír: *Začiatky marxistickej filozofie na Slovensku*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1987, s. 162.

je spoluzakladateľom menovaných organizácií. Jeho romantická predstava obrátiť svet naruby, utopická predstava o socializme zo stredoškolských čias sa premieňa na revolučný boj za jeho budovanie. Keďže literatúra o vzniku a činnosti DAVu a profiloch jednotlivých predstaviteľov je pomerne početná a keďže sme sa uvedenou témou zaoberali v iných prácach¹⁷, nebudeme jej v rámci tohto príspevku venovať pozornosť. Zameriame sa na menej známe práce Andreja Siráckeho, ktoré sme v predchádzajúcich príspevkoch neanalyzovali.

V časopise *Svojet*¹⁸ s podtitulom kultúrny časopis slovenský, ktorý redigoval Gejza Vámoš, uverejnil Andrej Sirácky v roku 1922 báseň Príd' Kriste! a krátku poviedku Mišovo pokánie, ktorá upozorňuje na problematiku alkoholizmu a ľudskú beznádej. V básni Príd' Kriste! už názov vypovedá o obsahu: „Príd', Kriste! Pútniku znavený, zaroseným okom, keď si blúdil v púšti- kalich otravný vypil si sám- abys' ul' avil našim ranám- ó Kriste, príd' iste!“¹⁹ O rok neskôr do *Mladého Slovenska* napísal Andrej Sirácky práce Svojetisti, novelu Noc a deň, krátke práce Nový svet – nový život a takzvanú smutnú komédiu Mojžiš robí divy. V práci Svojetisti predkladá prehľad činnosti svojetistov, ktorú hodnotí kriticky: „splnili svojetisti, čo sľubovali, vytvorili nejaký jednotný smer a vtiskli svojim prácam pečať hlásanej slovenskej svojráznosti? Odpoveď krátka a prikra: nie!“²⁰ Kritika svojetistov nám napovedá o inklinovaní Andreja Siráckeho k proletárskemu umeniu. Príspevky od trojice autorov Jozef Dumín-Tomášik, Daniel Okáli a Ján Rob Poničan vyzdvihuje spomedzi tvorby ostatných svojetistov a považuje ich za ideový rámec „primitivisticko-proletárskeho“²¹ umenia, ktorý sa vo *Svojeti* začal kryštalizovať. Z príspevkov uverejnených v *Mladom Slovensku* je práca Nový svet – nový život typickým príkladom, keď je u Andreja Siráckeho na pozadí epického príbehu čitateľná jeho ľavicová orientácia. Na príbehu zaľúbenej dvojice Hnevoslava a Láskoslavy vyzdvihuje slobodnú prácu, ktorá je základom spoločenského progresu.²² Základnú charakteristiku literárnych prác Andreja Siráckeho z uvedeného

¹⁷ Literatúra o vzniku DAVu, činnosti davistov je pomerne rozsiahla. Z mnohých pozri napríklad DAV *spomienky a štúdie*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1965; práce Štefana Druga: DAV a davisti (1965), *Listy o Dave* (1975), *Umenie politiky, politika umenia. Z listov Laca Novomeského I., II.* (1988), Viliama Plevzu: *Davisti v revolučnom hnutí* (1965), *Slovenská inteligencia v komunistickom hnutí* (1921 – 1938), rovnako ČERVENKA, Vladimír: DAV a sovietska literatúra. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1978; HAJKO, Dalimír: *Začiatky marxistickej filozofie na Slovensku*. Bratislava : Nakladateľstvo Pravda, 1987. Vzhľad Andrej Sirácky verzus DAV analyzuje diplomová práca SLVIČEKOVÁ, Jana: *Kritika politického myslenia Andreja Siráckeho: od davizmu k dogmatizmu* (Trnava 2013), v kapitole Andrej Sirácky ako jeden z popredných predstaviteľov DAVu – legenda, alebo neprečítaná pravda.

¹⁸ Mladí, umelecky píšuci študenti v Prahe si založili v roku 1922 spolok, neskôr časopis s názvom *Svojet*, ktorý ich združoval bez rozdielu politického presvedčenia. I keď spolok, respektíve časopis *Svojet* pre svoju krátku existenciu a nejednotný smer nepredstavuje dôležitý medzník v dejinách nášho politického myslenia, pre formovanie politického myslenia Andreja Siráckeho istú dôležitosť zohráva. Pri činnosti okolo časopisu sa bližšie zoznámili reprezentanti proletárskeho umenia: Jozef Dumín Tomášik, Daniel Okáli, Ján Rob Poničan a Andrej Sirácky, príslušníci neskôr založeného časopisu DAV.

¹⁹ SIRÁCKY, Andrej: Príd' Kriste! In *Svojet*, 1922, 1, s. 19.. Pozri: SIRÁCKY, Andrej: Mišovo pokánie. In *Svojet*, 1922, 1, s. 69 – 71.

²⁰ SIRÁCKY, Andrej: Svojetisti. In *Mladé Slovensko*, 1923, V., s. 167.

²¹ Tamtiež, s. 170.

²² Hnevoslav a Láskoslava opúšťajú takzvaný starý svet, v ktorom bol človek ničený jarmom otroctva. Na svojej ceste stretávajú mladých, veselých chlapcov. Dvojica sa od nich dozvedá dôvod ich radosti, ktorou je práca: „pracujeme pre seba... a pre všetkých, ktorí tiež pre nás pracujú. Tešíme sa z práce, lebo vidíme jej výsledok – všetko rozkvetá a my sme dosiahli to, za čo sme krvácali... mozele tie nás neupomínajú na naše otroctvo... ale na našu poctivú prácu... sme rôzneho zamestnania, ale cieľ máme jeden: pracovať! Vám a práci česť!“ Viac pozri: SIRÁCKY, Andrej: Nový svet – nový život. In *Mladé Slovensko*, 1923, V., s. 55.

obdobia môžeme zhrnúť takto: Andrej Sirácky poukazuje na zlý sociálny stav obyčajných ľudí, chudobu, hlad, beznádej. Avšak nejde o čisto pesimistické epické príbehy. V závere deja zvyčajne nastáva obrat a postava, ktorá stvára príbeh, nachádza východisko, radosť zo života. Ako sám autor uvádza, chcel tým priniesť novátorský prvok a odlišiť sa od klasických pesimistických literárnych prác.²³ Do časopisu *Spartakus*²⁴ napísal Andrej Sirácky fragment románu *Divoké sny* a fádny život a prácu Mlčiace pláne s podtitulom *Skiza z S. H. S.* Spomínaný román opäť stvára dichotómiu realita verzus sen, ktorá sa v tvorbe Andreja Siráckeho v analyzovanom období objavuje pomerne často. Realitu predstavuje chudoba, sociálne nerovnosti a sen je obraz života, ktorý naplňa všetky túžby človeka a odstraňuje útrapy. Sen je v tomto diele zároveň stváraný ako predstava pomsty.²⁵ Ako sme už spomínali, práce, ktoré obsahovým a ideologickým zamieraním korešpondujú s pozíciou Andreja Siráckeho ako príslušníka ľavicového politického myslenia,²⁶ už boli predmetom skúmania v predchádzajúcich štúdiách.²⁷ Analyzované práce z obdobia vysokoškolského štúdia v Prahe, spadajúceho do raného obdobia formovania politického myslenia Andreja Siráckeho, nám dopĺňajú rámec jeho myšlienkového chápania v dvadsiatych rokoch minulého storočia. Komparácia prác Andreja Siráckeho z tzv. davistického obdobia, v rámci ktorého napríklad v práci *O takzvanom „rozpore“ individua a spoločnosti (DAV, 1924)* argumentuje v prospech socializmu prostredníctvom tézy o kolektivistickom princípe, a v básni *Príď Kriste! (Svojeť, 1922)* volá ku Kristovi, nám umožňuje konštatovať nasledovný záver. V období, ktoré sme považovali za revolučnú fázu jeho boja za realizáciu socializmu a tvorivé presadzovanie marxizmu-leninizmu, sa objavuje nejednotnosť politického myslenia Andreja Siráckeho. V dôsledku pôsobenia dobových determinantov²⁸ nevykryštalizovaný marxizmus-leninizmus Andreja Siráckeho obsahoval aj také zložky dobového myslenia, ktoré nám v súčasnosti vyznievajú paradoxne.²⁹ Andrej Sirácky sa počas svojho pôsobenia v Prahe ocitol v pluralitnom prostredí. Národnostný útlak a národnooslobodzovací boj mali za následok, že sa otázky národa, vlastnectva riešili aj na stránkach časopisu sociálnej demokracie. Rovnako silný vplyv cirkvi a uvažovanie v intenciách abstraktného humanizmu a úsilia o spravodlivé usporiadanie spoločnosti vyústilo do formovania náboženských socialistov, ktorí mali „*spolupracovať pri riešení otázok súvisiacich so zlepšením postavenia pracujúcich, a tak prebudiť k životu zanedbaný sociálny aspekt kresťanstva.*“³⁰ Z uvedeného vyplýva, že publikovanie príspevkov s náboženskou tematikou

²³ Pozri: SIRÁCKY, Andrej: Noc a deň. In: *Mladé Slovensko*, 1923, V., s. 31 – 35., SIRÁCKY, Andrej: Mojžiš robí divy. In: *Mladé Slovensko*, 1923, V., s. 122 – 127. V roku 1921 Andrej Sirácky publikoval taktiež literárnu kritiku k publikácii Terajší stav slovenskej hudby od Alojza Kolísku v sekcií *Obzor literárny* v *Mladom Slovensku*.

²⁴ *Spartakus* bol orgán župy federovaných robotníckych telocvičných jednot pre Slovensko a Podkarpatskú Rus, revue proletárskej mládeže.

²⁵ Pozri SIRÁCKY, Andrej: *Divoké sny* a fádny život. In *Spartakus*, 1924, s. 101 – 105. V časopise *Spartakus* Andrej Sirácky taktiež uverejnil prácu Mlčiace pláne s podtitulom *Skiza z S. H. S.*

²⁶ Napríklad práce uverejnené v *DAVe*: Vlajka na Himaláji, O takzvanom „rozpore“ individua a spoločnosti, Pamflet. Zápas o davy na Slovensku, ako aj v *Proletárskej Nedeli* uverejnený príspevok O proletárskom umení a i.

²⁷ Pozri SIVIČEKOVÁ, Jana: *Kritika politického myslenia Andreja Siráckeho: od davizmu k dogmatizmu*. Diplomová práca (Trnava 2013); KOLLÁR, Karol: *Od etiky k apologetike. Na pomedzí filozofie, sociológie a ideológie – Andrej Sirácky*. Bratislava : Inpress, 2008; ŠIŠKA, Miroslav: *Publicista Andrej Sirácky*. Praha : Vydavatelství Novinář, 1986.

²⁸ Medzi spomínané dobové determinanty patrí napríklad nepoznanie teórie marxizmu, sociálna demokracia založená na Masarykovej kritike Marxa, silná zložka kresťansko-sociálneho smeru, tzv. salónny komunizmus, ako aj postavenie legionárov v spoločnosti, ktorí reflektovali svoje skúsenosti a zážitky z Ruska.

²⁹ Napríklad Andrej Sirácky vyzývajúci Krista a bezprostredne nato apelujúci na spojenie proletárov všetkých zemí.

³⁰ HAJKO, Dalimír: *Začiatky marxistickej filozofie na Slovensku*. Bratislava : Nakladateľstvo Pravda, 1987, s. 120.

a súčasne uvažovanie v intenciách sociálnej spravodlivosti nebolo pre danú dobu nič neobvyklé. Objektívne je potrebné konštatovať, že vzhľadom na priblížené pomery prostredia je charakter politického myslenia Andreja Siráckeho ako nevyspelého marxistu prirodzeným javom.

Pôsobenie Andreja Siráckeho počas medzivojnového obdobia a druhej svetovej vojny v Kráľovstve SHS

Andrej Sirácky si počas vysokoškolského štúdia v Prahe upevnil ľavicové zmýšľanie. Zoznámenie sa s rovesníkmi, ktorí boli rovnako zanietení, ho podporilo v presvedčení o potrebe presadzovania socializmu. Po zložení doktorskej skúšky, po aktívno-motivujúcom období nasledoval návrat do rodného Petrovca, agrárnej krajiny Kráľovstva Srbov, Chorvátov, Slovincov. Vidovdanská ústava z roku 1921 uzákonila diktatúru „*vel'kosrbskej buržoázie*“³¹ s protirevolučným a protikomunistickým postojom. Petrovec predstavoval nacionálne uzavreté prostredie so silnou náboženskou tradíciou.³² Keďže komunistická strana sa ocitla v ilegalite a spoločenské pomery nedovoľovali propagovať marxizmus-leninizmus a keďže si Andrej Sirácky uvedomoval nepriaznivý sociálny stav obyvateľstva, pôsobil od druhej polovice dvadsiatych rokov až do reemigrácie do Bratislavy, tzn. v rozmedzí rokov 1925 – 1948, predovšetkým ako ľudovýchovní pracovník.

Andrej Sirácky ako národný pracovník – predstaviteľ verejnej mienky, kultúrny a ľudovýchovní pracovník

Elementárne pole pôsobenia Andreja Siráckeho v uvedenom období predstavuje funkcia stredoškolského profesora, ako aj redaktora v časopisoch³³ a organizátora kultúrno-spoločenského života z pozície náčelníka ľudovýchovného odboru Matice slovenskej v Juhoslávii³⁴ a v neposlednom rade prednášková činnosť ako člena výboru Slovenskej národnej roľníckej strany a ďalších organizácií.³⁵ Širokospektrálne zameranie aktivít Andreja Siráckeho na skvalitnenie života obyvateľov Petrovca nám napovedá o jeho predstave ľudovýchovného pracovníka, ktorý má byť kultúrnym pracovníkom, predstaviteľom verejnej mienky, národným pracovníkom, ktorý pozná prostredie, v ktorom pôsobí, a považuje svoju prácu za poslanie. Andrej Sirácky vedel oceniť prácu svojich kolegov, či už išlo o pedagogickú činnosť a vychovávanie mládeže, redaktorskú

³¹ ŠIŠKA, Miroslav: *Publicista Andrej Sirácky*. Praha : Vydavatelství Novinář, 1986, s. 68.

³² Samotný fakt, ktorý sme spomínali v predchádzajúcej stati, a sice, že Andrejovi Siráckemu sa podarilo získať štipendium na vysokú školu do Prahy prostredníctvom kontaktov miestneho farára, potvrdzuje charakteristiku Petrovca ako miesta so silnou náboženskou tradíciou.

³³ *Národná Jednota, náš život, Slovenská Jednota, Hlas ľudu*.

³⁴ Náčelník ľudovýchovného odboru Matice slovenskej v Juhoslávii je dobový názov funkcie, o ktorom sa dozvedáme prostredníctvom dobovej tlače. V *Národnej Jednote* je pomerne často Andrej Sirácky spomínaný v súvislosti s organizovaním prednášok a školení práve z pozície už spomínaného náčelníka ľudovýchovného odboru Matice slovenskej.

³⁵ Andrej Sirácky bol napríklad členom dozorného výboru Slovenského športového klubu Petrovec, v dôsledku čoho pravidelne informoval v *Národnej Jednote* aj o športových udalostiach. Je potrebné vnímať Andreja Siráckeho ako aktéra spoločenského diania, rovnako ako sprostredkovateľa spoločensko-kultúrneho diania, ktorý pravidelne informoval o diadadelných podujatiach, prednáškach, činnosti rôznych spolkov a časopisov.

činnosť a informovanie, spoluvytváranie verejnej mienky, alebo umeleckú činnosť spisovateľov, divadelných hercov. Značnú časť jeho príspevkov tvoria glosy, reflexie významných osobností a ich zásluh vo verejnej činnosti.³⁶ Do raného obdobia politického myslenia Andreja Siráckeho neodmysliteľne patrí jeho publikačná činnosť v Národnej Jednote³⁷, časopise dolnozemských Slovákov.

Obsahovú stránku príspevkov Andreja Siráckeho v Národnej Jednote môžeme rozdeliť do niekoľkých oblastí, a síce otázky ľudovýchovné, otázky politické a otázky hospodársko-sociálne. Taktiež je potrebné reflektovať objavujúce sa korene jeho sociologického myslenia. Analýza spomínaných príspevkov nám prináša poznanie postojov a názorov Andreja Siráckeho v ranom období formovania jeho politického myslenia. Prínosné bude zistenie, či je toto obdobie zárodkom jeho prihlásenia sa k marxizmu-leninizmu, alebo môžeme hovoriť o Andrejovi Siráckom ako o marxistovi až v neskoršej fáze jeho politického myslenia, kedy je ako aktívny člen Komunistickej strany Slovenska považovaný za dogmatického marxistu. Potvrdenie prvej, alebo druhej časti tézy je rovnako dôležité a prínosné pre bádanie a analýzu ďalších fáz politického myslenia Andreja Siráckeho, ako aj pre analýzu komplexnej kontinuity, respektíve diskontinuity jeho politického myslenia.

Analýza obsahovej stránky tvorby Andreja Siráckeho

Spočiatku do Národnej Jednoty písal Andrej Sirácky v prevažnej väčšine tzv. „chýrniky“. Kurzívou písané príspevky, v ktorých obraznými prirovnaniami mnohokrát ironicky vykresľuje vtedajšie spoločenské javy, pri ktorých pociťuje potrebu kritického vyjadrenia. Napríklad v roku 1927 uverejnil chýrnik s názvom *Lesík*. Lesík v jeho podaní predstavuje začiatok novej éry, ktorý sa v predstavách skromných dedinčanov mení na sentimentálne obrazy zachytávajúce čaro života, odzrkadľujúce lásku k prírode a pre mešťanov začiatok novej éry znamená „hovenie bruchu“.³⁸ Prostredníctvom nenápadného chýrnika upozorňuje na dichotómiu neskazenosť dedinčanov verzus pohľadavosť mešťanov. Od roku 1930 nadobúdajú príspevky Andreja Siráckeho v Národnej Jednote teoretickejší obsah. Popri spomínaných chýrnikoch³⁹ stúpa aj kvantita jeho

³⁶ Pozri napríklad SIRÁCKY, Andrej: Za F. X. Šaldom, glosy a reflexie o osobnosti a tvorbe. In *Náš život*, 1937, roč. V, č. 2, s. 65 – 71; SIRÁCKY, Andrej: Ján Čajak. In *Náš život*, 1933, roč. I, č. 3 – 4, s. 113 – 114; SIRÁCKY, Andrej: Andrej Labáth. In *Náš život*, s. 50 – 51; SIRÁCKY, Andrej: Martin Rázus. In *Náš život*, 1937, s. 151 – 156; SIRÁCKY, Andrej: VHV. Z príležitosti 50. narodenia. In *Národná Jednota*, 1934, roč. XV, s. 1.

³⁷ Národný biografický ústav v Martine v zložke Andrej Sirácky poskytuje zoznam pseudonymov, ktorými sa Andrej Sirácky podpísal aj v Národnej Jednote: A. S., as., A. Sy, kr, Krásoslav, or, S, Sky, Sy, (SY), Violenus, x2.

³⁸ SIRÁCKY, Andrej: Chýrnik „Lesík“. In *Národná Jednota*, 1927, VIII., č. 26, s. 3. V tom istom roku uverejnil Andrej Sirácky taktiež chýrnik *Vol, volič a „kuglice“*, v ktorom opäť ironicky analyzuje paralelu medzi správaním vola a voliča a vysvetľuje, že trezrivlosť a neaktivita vola sa u voličov prejavuje vo filozofii tolerantizmu. Viac pozri SIRÁCKY, Andrej: Vol, volič a „kuglice“. In *Národná Jednota*, 1927, VIII., č. 29, s. 3. Takmer identický štýl písania sa prejavuje aj v jeho článku *Rozjímame o nude, voličoch a ešte o všeličom*, v ktorom publicisticky opisuje nereálne predvolené sľuby. Pozri: SIRÁCKY, Andrej: Rozjímame o nude, voličoch a všeličom. In *Národná Jednota*, 1927, roč. XVII., č. 36, s. 2.

³⁹ Samotné chýrniky taktiež kvalitatívne posúva. Začína ich kvázi vedecky. Pojem, ktorého predmetom je chýrnik, vysvetlí prostredníctvom oficiálnej definície a následne podáva svoj publicisticko-ironický výklad. Pozri napríklad SIRÁCKY, Andrej: Nervozita. In *Národná Jednota*, 1930, roč. XI., č. 54, s. 3.

príspevkov. Informuje o spoločensko-kultúrnych podujatiach, prekladá diela zahraničných autorov⁴⁰ a v neposlednom rade uverejňuje články, ktoré sa približujú politologickej analýze.

Otázky ľudovýchovné

Ako už bolo spomenuté, Andrej Sirácky pochádzal zo skromných pomerov. Registroval alarmujúci sociálny stav a dôsledkom toho aj zaostalosť (vzdelanostnú, kultúrnu, morálnu) tzv. strednej triedy. Uvedomoval si, že so svojimi postrehmi, ktoré pravidelne predkladal verejnosti prostredníctvom tlače, sa podieľal na vytváraní verejnej mienky. Z toho dôvodu upozorňoval na vtedajšie pálčivé spoločenské problémy s ambíciou prispieť tým k náprave situácie. V článkoch z roku 1939 *Naša existenčná základňa – školstvo* a *Naša existenčná základňa – tlač* sa zreteľne prejavuje jeho názor na danú problematiku. Pripomína, že bez vzdelania nie je možný rast hospodársky, kultúrny, mravný, sociálny. Zároveň si uvedomoval, že v ťažkých časoch, kedy ľud riešil existenčné problémy, považuje vzdelávanie skôr za stratu času, ktorý môžu využiť obrábaním polí, privyrábaním si. Z toho dôvodu sa podľa Andreja Siráckeho musí venovať veľká pozornosť ľudovej škole, ktorá vychováva budúce generácie a učiteľ by sa mal podľa jeho názoru neustále vzdelávať, organizovať hospodársko-kultúrny život a má sa stať národným pracovníkom, „*hýbadlom národného a kultúrneho života*.“⁴¹ Rovnako poukazuje na významnú úlohu tlače pri formovaní verejnej mienky: „*tlač musí ľud vychovávať, vzdelávať, upevňovať jeho národné ctenie*.“⁴² Skutočnosť, že Andrej Sirácky považoval ľudovýchovu za prioritu, potvrdzuje aj fakt, že ako náčelník ľudovýchovného odboru Matice slovenskej sa podieľal na organizovaní kurzu pre výchovu ľudovýchovných pracovníkov, ktorého bol riaditeľom a prispel prednáškami zo sociológie. Informácie o prednáškach Andreja Siráckeho v Petrovci a okolí opäť nasvedčujú, že v jeho pôsobení v uvedenom období sú prítomne dve úrovne, a síce Andrej Sirácky teoretik a priamy účastník verejno-spoločenského diania.⁴³ Obzvlášť zaujímavý a nadčasový je článok *Naše chyby* z roku 1935. Andrej Sirácky upozorňuje na mravný deficit ľudí. Za najťažšiu úlohu pre každého, obzvlášť však pre verejnú činnosť, považuje objektivnosť: „*rozum musíme stavať nad vášne, úsudok nad upodolenie a všeobecný záujem nad osobný prospech*“.⁴⁴ Identifikuje, že nedostatok vlastnej disciplíny, slabosť vôle, ľahostajnosť, nevšímavosť majú za následok myšlienkovú pohodlnosť a akčnú ľahostajnosť, ľudia si navzájom závidia a z toho dôvodu všetko a všetkých kritizujú pre vidinu lepšej sebareprezentácie, ktorá im prinesie osobný prospech. Terminologickému vymedzeniu a hlbšej analýze ľudovýchovy sa venuje článok *Zásady a cieľ ľudovýchovy* uverejnený v roku 1933 v časopise *Náš život*. V ranom období politického myslenia Andreja Siráckeho je zreteľná jeho zásadovosť a ambícia prispieť k vytvoreniu sociálne

⁴⁰ Napríklad dielo „Und das Leben wagt“ od Raula H. Francého, analyzujúce problém človeka a dejín. Pozri SIRÁCKY, Andrej: V súzvuku s nekonečnom. In *Národná Jednota*, 1930, č. 31 – 32, s. 6

⁴¹ SIRÁCKY, Andrej: Naša existenčná základňa – školstvo. In *Národná Jednota*, 1939, XX., č. 24, s. 1.

⁴² SIRÁCKY, Andrej: Naša existenčná základňa – tlač. In *Národná Jednota*, 1939, roč. XX., č. 25, s. 1.

⁴³ Kurz pre ľudovýchovných pracovníkov sa konal v lete 1934. Keďže bol spočiatku nízky záujem, Andrej Sirácky agitoval v Národnej Jednote a vyzýval pedagógov a kultúrnych pracovníkov na prihlásenie sa do kurzu. V rámci spomínaného kurzu prednášal sociológiu. Medzi ďalšie prednášky patrí napríklad Mozog a duševná činnosť, ktorú Andrej Sirácky prednášal v slávnostnej sieni gymnázia v Petrovci dňa 4. marca 1934. Taktiež pravidelne prednášal v rámci ľudovýchovných organizačných zhromaždení Slovenskej národnej roľníckej strany.

⁴⁴ SIRÁCKY, Andrej: Naše chyby. In *Národná Jednota*, 1935, XVI., č. 2, s. 1.

spravodlivej spoločnosti, ktorá sa prejavovala v kritike tradície, pasivity širokých vrstiev, sociálnych diferencií. Zaujímavé bude uvedený osobnostný rozmer komparovať s pôsobením Andreja Siráckeho po roku 1948, kedy sa v súvislosti s inštitucionalizáciou vedného odboru sociológia, ako aj prezentovaním dogmatického marxizmu-leninizmu zdôrazňuje istý morálny deficit analyzovanej osobnosti.⁴⁵

Počiatky sociologického myslenia Andreja Siráckeho

Mimoriadne prínosná je analýza ranej tvorby aj z pohľadu vzťahu Andreja Siráckeho k vednému odboru sociológia, keďže bol priamym aktérom inštitucionálneho zrušenia a aj neskoršieho znovuoobnovenia sociológie ako marxistickej sociológie a jeho pôsobenie na poli sociológie je považované za rozporuplné: „*metamorfózy vývinu jeho vzťahu k tejto vede v priebehu jeho profesionálnej kariéry sú skutočne rozporuplné.*“⁴⁶ Navyše, jeho aktivity zamerané na znovuoobnovenie sociológie sú považované skôr za „*priamy pokyn najvyšších ideologických centier*“⁴⁷, pretože odzrkadľujú jeho stranícku poslušnosť. Je nesporné, že sociologický rozmer bádania sa u Andreja Siráckeho prejavil v ranom období jeho politického myslenia. Karol Kollár uvádza, že rigorózna práca Andreja Siráckeho Problém etickej hodnoty s ohľadom na spoločensko-právny vývoj ľudstva je prvou písomnou zmienkou o „*ideovej afinite A. Siráckeho k sociológii ako vede*“.⁴⁸

Náš príspevok má za cieľ priblížiť sociologický pohľad na skúmanie analyzovaného problému, ktorý sa u Andreja Siráckeho prejavuje aj v ranom období formovania jeho politického myslenia. V rámci usmerňovania ľudovýchovných pracovníkov Sirácky neustále upozorňoval na potrebu poznať život ľudu, odbornou sociologickou prípravou preniknúť k podstate a povahe dedinského života: „*aby naša ľudovýchovná práca bola úspešná, musíme vedieť predne, aký je náš ľud, jeho názory, záujmy a vôbec sociologické postavenie... len metódou psychologickou a sociologickou môžeme preniknúť jadro problému*“⁴⁹ Rovnako v príspevku *Sedliak a jeho povaha* vyzdvihuje pozitívny prínos sociológie, ktorej odnož – rurálna sociológia – skúma tzv. sedliacky život, ktorý dovtedy nebol predmetom vedeckej analýzy. Zároveň podáva podrobný popis metód vedeckej práce od štatistickej metódy cez rôzne hľadiská pozorovania.⁵⁰ Rigorózna práca, sociologický aspekt prítomný v časopise *DAV*, ako aj teoretické práce od druhej polovice dvadsiatych rokov dokazujú, že politické myslenie Andreja Siráckeho obsahuje aj sociologický diskurz, a to už od raného obdobia, v ktorom sa formoval jeho svetonázor a politické presvedčenie. Na základe analýzy teoretickej činnosti Andreja Siráckeho možno konštatovať, že považoval sociológiu za vedu mimoriadne dôležitú a prínosnú a na dosiahnutie spoločenského progresu za potrebnú, nevyhnutnú. Uvedené konštatovanie narúša jednoznačnosť tvrdení, že jeho záujem

⁴⁵ Načrtnutá komparácia politického myslenia Andreja Siráckeho do roku 1948 s jeho pôsobením po roku 1948, ako aj sumarizácia toho, či a k akým zmenám došlo v jeho politickom myslení je predmetom ďalšieho výskumu.

⁴⁶ KOLLÁR, Karol: *Od etiky k apologetike. Na pomedzí filozofie, sociológie a ideológie – Andrej Sirácky*. Bratislava : Infopress, 2008, s. 38.

⁴⁷ Tamtiež, s. 60.

⁴⁸ Tamtiež, s. 38.

⁴⁹ SIRÁCKY, Andrej: Zásady a cieľ ľudovýchovy. In *Náš život*, 1933, s. 78 – 79. Viac pozri napríklad SIRÁCKY, Andrej: Potrebujeme ľudovýchovných pracovníkov. In *Národná Jednota*, 1943, XV., č. 29, s. 2.

⁵⁰ Pozri: SIRÁCKY, Andrej: Sedliak a jeho povaha. In *Náš život*, s. 41 – 42.

o sociológiu v šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia bol výsledkom nariadení z mocenského centra. Otázky ohľadne dopadu inštitucionálneho zrušenia sociológie v päťdesiatych rokoch a obnovenia už marxistickej sociológie od druhej polovice šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia nie sú predmetom tohto príspevku.⁵¹ Vyššie uvedená krátka stať upozornila na korene sociologického uvažovania Andreja Siráckeho v ranom období jeho politického myslenia.

Otázky politické a hospodársko-sociálne

Andrej Sirácky sa v Národnej Jednote okrem ľudovýchovnej problematiky zaoberal aj otázkami politickými a hospodársko-sociálnymi. Z analýzy príspevkov Andreja Siráckeho v Národnej Jednote jednoznačne vyplýva jeho záujem, priam až zanietenie pre pozdvihnutie životnej úrovne svojho národa, a to morálne, kultúrne, ako aj hospodársko-sociálne.⁵² Andrej Sirácky sa v Národnej Jednote v rámci otázok politických a hospodársko-sociálnych zaoberal vnútroštátnou i medzinárodnou politikou. Informácie o politickom dianí doma a v zahraničí dopĺňa analytickými príspevkami, ktoré reflektujú negatívne dopady politického diania a zároveň identifikujú východisko z nepriaznivej situácie a ponúkajú alternatívu. Priblížime si články Andreja Siráckeho, v ktorých môžeme sledovať analógiu jeho chápania politických udalostí, v jadre ktorého stojí kritika spoločenského režimu – kapitalistického, ktorý produkuje nepriaznivý hospodársky stav krajiny, sociálne nerovnosti, v dôsledku čoho vzniká nespokojnosť, názorové strety, z kvasu ktorých situácia vyúsťuje do celosvetového chaosu.

Andreja Siráckeho na základe jeho celoživotného pôsobenia môžeme považovať za kritika fašizmu. Uvedená charakteristika sa prejavila aj na stránkach Národnej Jednoty v tridsiatych rokoch minulého storočia. Ako príklad uvádzame články *Koncentračné tábory a Lastovičky a politika*. Krátka kurzíva *Koncentračné tábory* z marca 1934 odzrkadľuje reakciu, respektíve nespokojnosť a znepokojenie Andreja Siráckeho zo vzrastajúcej moci fašizmu.⁵³ V januári 1939 v článku *Lastovičky a politika* opäť predkladá politologickú prognózu „*idyla mieru končí... vlna nacionálnej a sociálnej nenávisťi hrozí svetovou vojnou... lebo životný priestor patrí len niekol'*

⁵¹ Viac o problematike inštitucionalizácie vedného odboru sociológia na Slovensku pozri napríklad práce: LAIFEROVÁ, Eva – MISTRÍKOVÁ, Ľudmila (eds.): *Alexander Hirner (1911 – 1987) 100. výročie narodenia významného sociológa-osobnosti, vedca, vysokoškolského učiteľa*, Bratislava : Vydavateľstvo UK, 2014; SZOMOLÁNYI, Soňa: *História zrodu a formovania sociologického pracoviska SAV*, Bratislava : Ústav filozofie a sociológie SAV, 1990; TURČAN, Ľudovít – LAIFEROVÁ, Eva: *O kontinuitu a modernu. Predpoklady, možnosti a realita rozvoja sociológie na Slovensku*, Bratislava : Sociologický ústav SAV, 1997; SIVIČEKOVÁ, Jana. Andrej Sirácky v kontexte inštitucionalizácie sociológie na Slovensku. In HUBÁLEK, Tomáš (ed.): *Sborník z III. medzinárodnej vedecké konferencie študentů doktorských studijních programů v oblasti společenských věd*, Olomouc: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2014, s. 408 – 417. Beseda za okrúhlym stolom redakcie. K tridsiatemu výročiu vzniku Sociologického ústavu SAV. In *Sociológia*, 1995, 27, č. 3, s. 171 – 192. Reflexie a sebareflexie slovenskej sociológie. In *Sociológia*, 1998, 30, č. 1, s. 73 – 88. Z vedeckého života: Sociológia v meniacej sa spoločnosti. In *Sociológia*, 1995, 27, č. 3. s. 233 – 236 a i.

⁵² Objektívne je potrebné poznamenať, že pri uskutočňovaní cieľa prevláda u Andreja Siráckeho v sledovanom období súhra teórie a praxe. Teoretickými prácami ľud vzdelával a aktívnu činnosťou vychovával.

⁵³ Kurzíva je kvázi sondou do oblasti používania cudzích slov. Andrej Sirácky vysvetľuje, že ľudia pred svetovou vojnou nepoužívali cudzie slová, avšak „*dnes už nie je potrebná žiadna encyklopédia, aby sme ozrejmili slovo koncentrácia... jednotlivé režimy svojich nepriateľov jednoducho stiahnu na jeden bod a tam ich učia trpezlivosti a úcte k panujúcemu režimu... koncentračné tábory majú urobiť z anarchistov a boľševikov ctiteľov režimu.*“ Viac pozri: SIRÁCKY, Andrej: *Koncentračné tábory*. In: *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 13, s. 2.

kým vyvoleným národom a rasám“⁵⁴ Príkladom politologickej analýzy hospodársko-sociálnych otázok je článok *Východisko z dnešného chaosu a biedy*, v ktorom Andrej Sirácky podáva rozbor nedostatkov vtedajšieho hospodárskeho zriadenia a prekladá svoju predstavu riešenia danej situácie. Prichádza v nej k záveru, že obmedzenie súkromného podnikania a prechod k plánovanému hospodárstvu, zapojenie každej pracovnej sily do produktívneho procesu je cesta k zvýšeniu blahobytu národa a prosperity štátu.⁵⁵ Článok *Otázka národná a národnostná* spadá do konceptu riešení predkladaných Andrejom Siráckym. V riešení takého závažného politického problému, ako je otázka národná a národnostná, súhlasí s postojom T. G. Masaryka, že je povinnosťou štátu rozumne regulovať minority, nečakať, kým sa budú minority domáhať výhod. Zároveň konštatuje, že keďže každý národ rieši otázky životného zabezpečenia, je potrebné prv riešiť otázky hospodársko-sociálne, a tým sa vyriešia aj otázky národnostné.⁵⁶ Ako posledný príklad uvádzame článok *Hospodársky život a štátne zasahovanie*, v ktorom Andrej Sirácky analyzuje alternatívy štátnej intervencionalizmu, respektíve plánované hospodárstvo verzus hospodársky liberalizmus. Konštatuje, že v prípade, ak sú spoločenské systémy zastarané, je potreba ich odstrániť, respektíve odstrániť z nich to, čo brzdí ďalší vývoj. Predkladá dva pohľady, ktoré prevládajú v diskusiách o riešení ekonomicko-sociálnych otázok. Prvú skupinu predstavujú stúpenci čo najväčšieho zasahovania štátu do ekonomiky, takzvaní stúpenci plánovaného hospodárstva, a druhú stúpenci hospodárskeho liberalizmu, ktorý je založený na nezasahovaní štátu do ekonomiky a slobodnej výmene medzinárodného obchodu. Andrej Sirácky nepodáva len alibistický, politicky neutrálny výklad náhľadov riešenia ekonomicko-sociálnych otázok, naopak, argumentačne vysvetľuje svoj príklon do tábora plánovaného hospodárstva: „*hospodársky liberalizmus je už dávno prežitkom a keby štát nezasahoval do hospodárskeho života, bol by opravdový chaos a len jednotlivci by sa mali dobre, kdežto väčšina národa vyšla by na mizinu. Štátny intervencionalizmus dnes je potrebnější ako voľakedy, pretože štátne zasahovanie do hospodárskych pomerov zakladá sa na princípe spoločensko-kolektívnom... štát je celok, žeby ako taký mohol fungovať, musí odstraňovať diferencie a všade uplatňovať zásadu solidarity.*“⁵⁷ Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že v príspevkoch Andreja Siráckeho, ktoré sa zaoberajú hospodársko-sociálnymi a v konečnom dôsledku politickými otázkami, sa vyskytujú dva prístupy k analýze a riešeniu situácie, a síce filozofický a ekonomický rozbor spoločenského režimu doma ako aj v zahraničí.⁵⁸

⁵⁴ SIRÁCKY, Andrej: Lastovičky a politika. In: *Národná Jednota*, 1939, XX., č. 3, s. 1.

⁵⁵ Pozri SIRÁCKY, Andrej: *Východisko z dnešného chaosu a biedy*. In: *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 1, s. 1.

⁵⁶ Pozri SIRÁCKY, Andrej: *Otázka národná a národnostná*. In: *Národná Jednota*, 1930, XI., č. 49, s. 1. Andrej Sirácky neostal pri svojich analýzach len pri otázkach všeobecného charakteru. Článok *Mliekárske družstvo v Pivnici na rozhraní* podáva pozitívny príklad diverzifikácie sortimentu a otvorenia vlastnej siete prevádzok. Andrej Sirácky vysvetľuje dopad uvedených opatrení. Družstvo nebude závislé od zahraničných obchodníkov, ktorí ich mlieko predávali za viac ako dvojnásobok, ale, naopak, budú mať priamy kontakt so spotrebiteľmi a o zisk sa podelia so svojimi predavcami. Viac pozri: SIRÁCKY, Andrej: *Mliekárske družstvo v Pivnici na rozhraní*... In: *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 35, s. 4.

⁵⁷ SIRÁCKY, Andrej: *Hospodársky život a štátne zasahovanie*. In: *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 20, s. 1.

⁵⁸ Príklady článkov predstavujú len zlomok tvorby Andreja Siráckeho k uvedenej problematike, predstavujú však elementárne uchopenie jeho politického myslenia v danom období v analyzovaných oblastiach. Do sekcie otázky politické a hospodársko-sociálne rozhodne patrí aj článok *Japonský dumping a jeho následky*, pozri: SIRÁCKY, Andrej: *Japonský dumping a jeho následky*. In: *Národná Jednota*, 1934, č. 5, s. 1.

Andrej Sirácky, Národná Jednota a Československá republika

Andrej Sirácky ako dolnozemský Slovák a v konečnom dôsledku Národná Jednota ako časopis slovenskej menšiny v Juhoslávii pravidelne informovali čitateľov o politickom živote Československa. Andrejovi Siráckemu a jeho kolegom z Národnej Jednoty záležalo, aby juhoslovanskí Slováci nezanevreli na svoju slovenskú kultúru a tradíciu. Rok 1930 na stránkach Národnej Jednoty by sme mohli nazvať rokom T. G. Masaryka, pretože „*osloboditeľ svojho národa a prvý občan svojho štátu*“⁵⁹ oslavoval osemdesiat rokov. Pri tejto príležitosti sa rovnako ako v Československu, aj v Juhoslávii konali oslavy. Andrej Sirácky mal počas osláv v Petrovci prednášať slávnostnú reč o prezidentovi T. G. Masarykovi. Rovnako zaujímavý je február 1936, ten by mohol dostať pomenovanie Hodžov február, pretože juhoslovanskí Slováci oduševnene a s nadšením víтали predsedu československej vlády dr. Milana Hodžu. Andrej Sirácky v súvislosti so spomenutou udalosťou napísal niekoľko článkov, ktoré zachytávajú vtedajšiu náladu v Petrovci: „*24. február r. 1936 bude pre nás svätý a pamätný deň... v našej minulosti bude zapísaný zlatými písmenami a spomienka naň bude trvať zatiaľ, dokiaľ juhoslovanskí Slováci budú verní svojej minulosti a samým sebe*“⁶⁰ Časopis Národná Jednota, respektíve mesto Petrovec predstavujú oblasť, v ktorej si pripomínali československú tradíciu, osobnosti, ktoré sa zaslúžili o vznik Československej republiky a z toho dôvodu sa usilovali aj prostredníctvom tlače neustále pripomínať širokej verejnosti dôležitosť ctiť si československú tradíciu a jej predstaviteľov.⁶¹ Aj Andrej Sirácky prispel svojimi článkami k upevňovaniu národného povedomia svojich čitateľov. Napríklad v článku *Odkaz M. R. Štefánika* sa prihlásil k tradícii Štúra, Kollára, Sládkoviča, Moyzesa, Kuzmányho, Hviezdoslava, Vajanského.⁶² Do Národnej Jednoty napísal niekoľko príspevkov, ktoré odzrkadľujú jeho pozitívny vzťah k slovenskej tradícii a ambíciu rozvíjať ju aj v Petrovci.⁶³

⁵⁹ SIRÁCKY, Andrej: Prípravy k Masarykovým oslavám v Petrovci. In *Národná Jednota*, 1930, XI., č. 17, s. 1.

⁶⁰ SIRÁCKY, Andrej: Juhoslovanskí Slováci víтали svojho býv. poslanca a terajšieho predsedu československej vlády s nemiernym nadšením a láskou. In *Národná Jednota*, 1936, XVII., č. 9, s. 1. Rovnako Andrej Sirácky sprostredkoval čitateľom prejav zo slávnostnej návštevy v článku SIRÁCKY, Andrej: „Dobre mi je medzi Vami, keď na Vás hľadím a spomínam, prosím Vás, zachovajte Vašu lásku ku mne i naďalej. In: *Národná Jednota*, XVII., 1936, č. 9, s. 2.

⁶¹ Prvé číslo Národnej Jednoty vyšlo 21. februára 1920. Zaujímavosťou je, že *Národná Jednota* bola neúradným orgánom Slovenskej národnej strany. Keďže hájila všeobecné slovenské záujmy a nie záujmy jednotlivých politických strán a požiadavku na podriadenie sa záujmom strany neuskutočnila, odpolitizovala sa. Neskôr však bola opäť neúradným orgánom Slovenskej národnej roľníckej strany. Roztrieštenie obyvateľstva medzi jednotlivé strany malo za následok pokles čitateľov a z toho dôvodu bola *Národná Jednota* od roku 1929 časopisom nepolitickým.

⁶² Andrej Sirácky v článku upozorňuje: „*to je odkaz, ktorý musia i dnešné generácie prijať a zveľaďovať... rok 1918 znamená medzník, ktorým sa skončila doba útlaku a začal kvitnúť nový, slobodný život slovenský... kto dnes velebí M. R. Štefánika a súčasne hanobí, alebo nespomína T. G. Masaryka a Beneša a všetkých Slovákov, ktorí na čele s dr. M. Hodžom usilujú o pokračovanie v linii októbra 1918 – ten nevie, čo robí, vedome falšuje skutočnosti a koná službu cudzincom.*“ Viac pozri: SIRÁCKY, Andrej: Odkaz M. R. Štefánika. In: *Národná Jednota*, 1940, XXI., č. 18, s. 1.

⁶³ Článok Slovenská tlač a juhoslovanskí Slováci je analýzou československej tlače. Andrej Sirácky vyzdvihuje časopisy, ktoré sa zaoberajú aj dňaním slovenskej menšiny v Juhoslávii a uverejňujú práce juhoslovanských Slovákov. Pozri SIRÁCKY, Andrej: Slovenská tlač a juhoslovanskí Slováci. In *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 8, s. 1. V článku Trocha filologie sa odzrkadľuje silné národné povedomie Andreja Siráckeho. V spomínanom článku reaguje na tvrdenia, že juhoslovanskí Slováci kazia slovenskú literárnu reč zavádzaním srbizmov. Uznáva túto skutočnosť, avšak argumentuje, že majú snahu písať správne po slovensky a z toho dôvodu aj Slovensko by malo juhoslovanských Slovákov podporovať v zdokonaľovaní sa v slovenčine a zasielať im slovenské knihy, časopisy. Pozri: SIRÁCKY, Andrej: Trocha filologie. In *Národná Jednota*, 1930, XI, 1930, č. 31 – 32, s. 5.

Analýza ideologickej kontinuity tvorby Andreja Siráckeho

Analýza obsahovej stránky tvorby Andreja Siráckeho nám poskytuje poznanie oblastí, ktoré boli predmetom jeho záujmu v sledovanom období. V centre jeho pozornosti stálo zlepšenie sociálneho stavu ľudu prostredníctvom osvety, ľudovýchovy a v konečnom dôsledku reformou ekonomicko-hospodárskeho systému a zmenou spoločenského poriadku. Tvorbu Andreja Siráckeho v ranom období môžeme rozdeliť na teoretické práce a literárne práce.⁶⁴ Andrej Sirácky v ranom období formovania svojho politického myslenia patril medzi všestranne zamerané osobnosti. Umelecká tvorba, participácia na verejno-spoločenskom dianí, teoretické práce z oblasti spoločenskovedných disciplín a nepretržité vyzývanie širokej verejnosti ku kooperácii sú toho dôkazom. Andrej Sirácky svoje prostredie vychovával, vzdelával, informoval a burcoval k participácii na potrebných zmenách v spoločnosti. Predovšetkým v príspevkoch, v ktorých Andrej Sirácky rieši otázky politické, môžeme sledovať jeho prejavované sympatie k socializmu, ľavicovej politike – vid' kritika malomeštiactva, príklon k plánovanému hospodárstvu, zdôrazňovanie potreby kolektivistického princípu a aktívneho zapojenia všetkých pracujúcich do produktívneho procesu.

Z uvedeného vyplýva nasledovný predpoklad. Andrej Sirácky sa pod vplyvom objektívnych i subjektívnych faktorov vyprofiloval v osobnosť propagujúcu ľavicové politické myslenie, osobnosť, ktorej jadrom politického myslenia sa stáva marxizmus-leninizmus.⁶⁵ Uvedenú tézu nám narušajú poznatky získané analýzou jeho prác vo vymedzenom období. Andrej Sirácky predovšetkým v Národnej Jednote v období po návrate z Prahy až po reemigráciu do Bratislavy (1925 – 1948) publikoval články, ktoré nie sú vždy v súlade s paradigmatom marxizmu-leninizmu. U Andreja Siráckeho sa príklon k socializmu prejavil už počas stredoškolského štúdia, ale predovšetkým v rámci tzv. davistického obdobia, kedy bol Andrej Sirácky kritikom tradície, buržoázie, kapitalizmu a logicky náboženstva, idealizmu. Napríklad v roku 1934 v časopise Národná Jednota Andrej Sirácky píše: „*vyznávanie pravdy a spravodlnosti, skromná pokora dobru a krásu, vyzývanie Boha a jeho zákonov, to všetko dnešný svet zatracuje... syn človeka vstane z mŕtvych, aby vykúpil i tých, ktorí nevideli a predsa uverili v neho... mocní sveta zabudli na sväté prikázanie Pánovo: miluj bližného svojho... človečenstvo len za príkladom Veľkého Galilejského nájde svoje zmŕtvychvstanie*“⁶⁶ V komparácii napríklad s básňou Vlajka na Himaláji, uverejnenej v DAVE,

⁶⁴ Teoretické práce Andreja Siráckeho svojim obsahom spadajú do oblasti filozofie, sociológie, politickej ekonómie. Žánrovým zaradením ide predovšetkým o úvahy, literárne kritiky, glosy a reflexie zásluhnej práce osobností Československa, ako aj juhoslovanských Slovákov, politologické príspevky analyzujúce aktuálne spoločenské dianie. Literárne práce (básne, poviedky, romány) tvorbu Andreja Siráckeho v ranom období dopĺňujú o umelecký žáner. Niekde na pomedzí teoretických a literárnych prác nachádzame tzv. chýrniky, ktoré v tvorbe Andreja Siráckeho v uvedenom období tvoria značnú časť.

⁶⁵ Objektívnymi faktormi myslíme externý determinant, spoločenské pomery prostredia, v ktorom Andrej Sirácky pôsobil, a subjektívnymi sú psychologické faktory ako sociálne slabé rodinné zázemie, negatívne zážitky z prvej svetovej vojny, osirenie...

⁶⁶ SIRÁCKY, Andrej: Vzkriesenie. In *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 13, s. 1. Rovnako článok z roku 1940 s názvom *Smysel Ukrižovania a Vzkriesenia* s podtitulom úvaha veľkopiatočková je presiaknutý kresťanskými zákonmi a princípmi. Andrej Sirácky podáva východisko pre vtedajší svet a síce uskutočnenie kráľovstva božieho na zemi, pretože záchranu duší poskytuje iba Golgota a svetlo, ktoré preráža tmu už takmer dvetisíc rokov a ktoré vedie k blahu všetkých ľudí. Viac pozri: SIRÁCKY, Andrej: Smysel Ukrižovania a Vzkriesenia. Úvaha veľkopiatočková. In *Národná Jednota*, 1940, XX., č. 12, s. 3. Rovnako nejednotnou ideológiou sa vyznačujú aj jeho knižné prvotiny *Za svetlom života* a *Sila slov a myšlienok*. Analýzu práve ideologického pozadia publikácií pozri kapitolu *Tri línie vo vzťahu Andreja Siráckeho k náboženstvu ako*

v ktorej Andrej Sirácky vyzýva proletárov všetkých zemí, aby sa spojili, a zdôrazňuje, že všetko vzniklo z potu tváre človeka, nie Boha, ako aj s vyššie citovanými príspevkami, v ktorých analyzuje napríklad plánované hospodárstvo, predstavujú uvedené články dnešným nazeraním na problematiku paradox v jeho politickom myslení. Ako sme už uviedli v stati *Andrej Sirácky ako člen marxisticky orientovanej mládeže v prvej Československej republike*, dobové myšlienkové nazeranie sa pohybovalo aj v socio-kresťanských intenciách, a teda z tohto pohľadu tvorba Andreja Siráckeho nepredstavuje neobvyklý jav. Jeden z koreňov profilácie Andreja Siráckeho ako ľavicového mysliteľa je odpor k tradícii. Spojenie mladej generácie v takzvaných davistov sa zakladá predsa okrem iného na kritike tradície. Kritika prvej Československej republiky a jej predstaviteľov zapadá do logickej nadväznosti formovania ľavicového politického myslenia Andreja Siráckeho. Spomínaný článok Dereš, v ktorom Andrej Sirácky kritizuje poddanské pomery v Petrovci, naznačuje jeho nespokojnosť s režimami, ktoré produkujú sociálne diferencie, a kapitalizmus prvej Československej republiky Andrej Sirácky za taký rozhodne považoval. Kritikou tradície viac-menej úspešne razil cestu novým myšlienkovým prúdom, konkrétne myšlienkam marxizmu-leninizmu. Paradoxná situácia opäť nastáva pri čítaní vyššie citovaných článkov *Odkaz M. R. Štefánika*, ako aj *Otázka národná a národnostná*⁶⁷ a pod., ktoré predstavujú oslavné články prvorepublikových politikov a prihlásenie sa k tradícii slovenského politického myslenia. Komparácia teoretických prác, ako aj pôsobenia Andreja Siráckeho počas sledovaného obdobia načrtáva nejednotnosť hlásanej ideológie. Citované práce z obdobia do roku 1925, ako aj práce z prvých rokov po reemigrácii Andreja Siráckeho do Československa, ktoré sú presiaknuté kritikou práve spomínaných diskurzov náboženstva a tradície, potvrdzujú spomínanú nejednotnosť. Objektívne je potrebné poznamenať, že v uvedenom období sa neobjavujú v tvorbe Andreja Siráckeho len nábožensky ladené príspevky a príspevky s príklonom k tradícii. V prevažnej väčšine článkov môžeme sledovať postupný príklon k ľavicovej politike. Medzistupňom sú články Andreja Siráckeho, v ktorých sú už badateľné zárodky marxizmu-leninizmu, avšak nie vyspelého marxizmu-leninizmu. V článku *Naše národné záujmy a boje jednotlivcov* je prítomný apel Andreja Siráckeho na princíp kolektivismu, avšak zdôrazňuje ešte národné, nie triedne hľadisko.⁶⁸ Rovnako pre zachovanie objektivity je potrebné spomenúť determinanty, ktoré tak ako vplývali na formovania Andreja Siráckeho ako ľavičiara, pôsobili aj na písanie uvedených článkov, ktoré sa vymykajú z rámca marxizmu-leninizmu. Prostredie Petrovca bolo silne nacionálne a konfesijné založené a Národná Jednota bola časopisom slovenskej menšiny a navyše neúradným orgánom Slovenskej národnej, neskôr Slovenskej národnej roľníckej strany. Skutočnosť, že v niektorých prípadoch nešlo o zrelý marxizmus-leninizmus v predkladaných prácach Andreja Siráckeho v ranom období, je zapríčinená okrem spomenutých objektívnych faktorov aj tým, že Andrej Sirácky ešte nebol oboznámený s teóriou marxizmu-leninizmu do takej miery, ako to bolo po roku 1948.

klúčový model poukazujúci na konformnosť jeho politického myslenia v diplomovej práci SIVIČEKOVÁ, Jana: *Kritika politického myslenia Andreja Siráckeho: od davizmu k dogmatizmu*. (Trnava 2013.)

⁶⁷ Taktiež články o M. Hodžovi, M. Rázusovi a podobne.

⁶⁸ Pozri: SIRÁCKY, Andrej: *Naše národné záujmy a boje jednotlivcov*. In *Národná Jednota*, 1934, XV., č. 15, s. 1.

Záver

Pri analýze politického myslenia Andreja Siráckeho pozorujeme logické súvislosti medzi formovaním jeho politického myslenia a dozretím na reprezentanta marxizmu-leninizmu. Zlý sociálny stav a sociálne diferencie obyvateľstva viedli Andreja Siráckeho k analýze prostredia. Andrej Sirácky následne uvažoval v intenciách, že nepriaznivá hospodárska situácia jednotlivca vedie k zaostalosti vzdelanostnej, následkom čoho sa u jednotlivca prejavujú morálne deficity ako závisť, ľahostajnosť, vidina prospechu za cenu poškodenia druhého. Respektíve naopak, nízka vzdelanostná úroveň, neúčast' na kultúrno-spoločenskom živote majú vplyv hospodársku stagnáciu. Registrovanie rovnice medzi vzdelaním a sociálnym stavom ľudu sa u Andreja Siráckeho prejavilo v šírení osvety a vykonávaní ľudovýchovy. Uvedomenie si, že danú situáciu produkuje prevládajúci režim, vyvolalo u Andreja Siráckeho potrebu hľadania alternatív. Veľká októbrová socialistická revolúcia, vznik Sovietskeho zväzu mu ponúkli alternatívu, a síce socializmus. Jeho úvahy, články reflektujúce spoločenské problémy obsahujú východisko v ponúknutí alternatívy zmeny spoločenského poriadku, uskutočnenia ekonomicko-hospodárskych reforiem podľa vzoru socializmu. Predkladanou štúdiou upozorňujeme na objektívne, ako aj subjektívne faktory determinujúce formovanie osobnosti Andreja Siráckeho ako predstaviteľa marxizmu-leninizmu. Na základe predloženej analýzy sme dospeli k záverečnému konštatovaniu, že existuje súvis medzi spoločenskými pomermi prostredia, v ktorom vyrastal, pôvodom chudobnej siroty a Andrejom Siráckym ako kritikom kapitalizmu, náboženstva, tradície, v konečnom dôsledku propagátorom marxizmu-leninizmu. Analýzou teoretických a literárnych prác, ako aj verejno-spoločenských aktivít Andreja Siráckeho v jednotlivých obdobiach sme dospeli k nasledovnému záveru. Politické myslenie Andreja Siráckeho v analyzovanom období môžeme definovať ako nejednotné.⁶⁹

Závažnosť zistených skutočností, ako aj ambícia priniesť objektívne stanovisko nám nedovoľuje v tomto štádiu výskumu podať jednoznačnú odpoveď na otázky položené v úvode. Analýza raného obdobia formovania politického myslenia Andreja Siráckeho predstavuje teoretický základ, prehľad publikačnej činnosti, ako aj vykonávaných verejno-spoločenských funkcií s dôrazom na obsahovú a ideologickú analýzu určenú na komparáciu s neskoršími obdobiami a získanie komplexnej charakteristiky jeho politického myslenia.

⁶⁹ Z čias vysokoškolského štúdia v Prahe máme na mysli napríklad analyzovanú báseň *Príd' Kriste!*, uverejnenú vo *Svojeti* v roku 1922, ďalej pôsobenie Andreja Siráckeho v medzivojnovom období, ako aj počas druhej svetovej vojny v Petrovci (vtedajšie Kráľovstvo Srbov, Chorvátov, Slovincov) – v týchto obdobiach objavujeme nejednotnosť jeho politického myslenia už spomínaným prezentovaním náboženskej tradície na jednej strane a socializmu na strane druhej. Andrej Sirácky ešte pred reemigráciou do Československa vydal knižnú publikáciu *Umierajúca civilizácia* (Petrovec 1946). Uvedená práca sa vyznačuje kritikou kapitalistického zriadenia, náboženstva a proklamuje zánik etapy vykorisťovania človeka človekom práve zánikom kapitalizmu a rôznych foriem idealizmu. Komparáciou s textom z roku 1940, kedy Andrej Sirácky považuje za záchranu nepriaznivej situácie uskutočňovanie božieho kráľovstva na zemi, je viac ako zjavné nami predkladané konštatovanie o diskontinuite jeho politického myslenia.